

וכן נחלקו הפוסקים האם שכיר-יום דינו כשומר שכר על החפץ שעובר בו, כקבלן (עב"ח שו) או כשומר חנם (פרישה, סמ"ע).

דף פא

קצו. א. שואל שכלו ימי שאלתו – האם עדיין דין שואל עליו להתחייב באונסין?
ב. אומן שגמר מלאכתו והודיע לבעליו 'גמרתיו' – איזה דין יש עליו, כשומר שכר או כשומר חנם? ומה הדין כשאמר 'הבא מעות וטול את שלך'; 'טול את שלך והבא מעות':
ג. הקוצץ דמים על חפץ ומשכו לקנותו, והתנה את קנינו אם ימצא לו מקבלים או קונים, או על מנת לבקרו וכד', ונאנס בידו – האם חייב באחריות?

א. שואל שכלו ימי שאלתו, רפרם בר פפא אמר בשם רב חסדא: פטור מאונסין (אעפ"י שהחפץ בביתו. רש"י. וערמב"ם שאילה ג, ב). ואמר אמימר [וסייעוהו מהברייתא] שיש עליו דין שומר שכר ולא שומר חנם, משום הנאת השאלה שהיתה לו.

אין צריך להודיע לבעלים שנגמרו ימי השאילה, שהרי המשאיל יודע לכמה זמן השאיל (עפ"י רש"י).

וכתב הריטב"א: מסתבר שפקדון שיש בו זמן והגיע זמנו, הרי הוא עליו ש"ש עד שיאמר לבעלים טול את שלך שאיני רוצה לשומרו (צ"ב מדוע נקט 'שומר שכר', ולא 'שומר' סתם, הן בש"ש הן בש"ח. ועו"ק סיים 'וכדאמרינן גבי אומן שאומר גמרתיו' והרי שם דינו כש"ח. ועוד, שם אין הלה יודע מתי גמר משא"כ כאן שידע ימי הפקדון, מדוע צריך שיאמר. ואם היינו מגיחים 'ש"ח' הכל א"ש. והדין מפורש בנתיבות (שו סק"ב) ש"ש שכלו ימי שמירתו אינו שומר שכר).

ב. אומן [או שוכר. ערמב"ן פב: וריטב"א] שגמר מלאכתו והודיע לבעליו 'גמרתיו' – אמרו (על פי דברי רפרם בר פפא) שדינו כשומר חנם.

וכן הלכה (ר"ף ורא"ש). ויש מי שפירש שיטת השאלתות שדינו כשומר שכר (עפ"י העמק שאלה כ).

ולפי לשון ראשונה דלעיל, יש אומרים שדינו כשומר שכר – באותה הנאה שתופס הכלי על שכרו (כ"מ ברמב"ן ותור"פ).

וכן אם אמר 'טול את שלך והבא מעות' (כלומר טלנו שכבר גמרתיו, ואחר שתשאנו לביתך הבא מעות. ערש"י ונמו"י) – כשומר חנם. ואין אומרים סילק עצמו משמירה.

אם אמר בפירוש: טול את שלך – איני רוצה לשומרו. והניחו ולא נטלו – אינו שומר עליו כלל (ריטב"א; ב"י בשם תלמיד רשב"א; מרדכי גטין תכה). וזה אמור בפקדון שאינו לזמן קבוע או שיש בו זמן ועבר זמנו, שאילו בתוך זמנו לאו כל כמיניה לחזור בו ולפטור עצמו משמירה שקיבל על עצמו. מלבד שואל שהרשות בידו להחזיר השאלה בתוך הזמן, בדומה להחזרת חוב תוך הזמן (ריטב"א. וע"ע רשב"א קדושין יג ושו"ע רצג, א. וע' גם בחדושי הר"ן צט. שדן אם השואל יכול לחזור בו משאלתו בתוך הזמן, ומכל מקום ודאי אם רצה להחזיר לרשות בעלים מחזיר, שאין לומר שיהא מחויב לשמור בעל כרחו. רק הנידון הוא אם נאנס בשעת ההחזרה, האם עדיין שואל הוא אם לאו).

אמר: 'הבא מעות וטול את שלך' – שומר שכר, שגילה בדעתו שתופסו כמשכון על שכרו.

אפילו פירש שאינו רוצה לשומרו, אך הואיל ויש לו הנאה בתפיסתו הריהו שומר שכר (עסמ"ע שו סק"ד ונתיבות המשפט).

ג. הלוקח כלים מבית האומן לשגרם (כסבלונות) לבית חמיו, ואמר לו: אם מקבלים אותם ממני – אני נותן לך דמיהם. ואם לאו אני נותן לפי טובת הנאה – בהליכתם חייב עליו באונסין (הואיל וקצץ דמיהם ומשכם לשם לקיחה. רש"י עפ"י ב"ב פז: ועריטב"א). בחזרה פטור מאונסין, שבטל הקנין. ודינו כשומר שכר הואיל ונהנה בכך ששלח להם.

מסתבר לכאורה שלדעת האומר שוכר כשומר חנם הגם שיש לו הנאה, אף זה בחזרתו דינו כשומר חנם – שהרי אין הנאתו על השמירה אלא על השילוח.

כיוצא בזה, הלוקח דבר כדי להביאו למקום פלוני למכרו שם, והתנה את המקח בכך שימצא שם לוקחים – חייב באונסין. ובזה הורה רב נחמן לחייב אף בדרך חזרה אם לא מצא לוקחים באותו מקום, שהרי אילו היה מוצא למוכרו בדרך היה מוכרו, הרי שעדיין לא בטל המקח.

[וכן אמר שמואל (נדרים לא.): הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב. והעמידו דבריו (שם) במקח חריף שכל ההנאה של הלוקח (והוא הדין במקח קשה אם מוכרו בפחות. ר"ן שם), אבל מקח ממוצע וכל שכן במקח שאין לו קופצים, אין דינו כשואל].

התוס' העמידו שמדובר כאן במקח חריף, שאל"כ אינו חייב באונסין. ואילו הריטב"א פירש שאם קצץ דמים חייב אף במקח קשה המוטל על המוכר למוכרו, ורק אם לא קצץ דמים אינו חייב באונסין אלא בזבינא חריפא. והרמב"ם (שלוחין ב, ז ה) סתם.

קצת. מה הדין באופנים דלהלן?

א. האומר לחברו 'שמור לי ואשמור לך';

ב. 'שמור לי'. והלה אמר: 'הנח לפניך' / 'הנח לפני' / 'הנח'.

א. תנן: 'שמור לי ואשמור לך' – שומר שכר. והעמיד רב פפא באומר שמור לי היום ואשמור לך למחר, שאל"כ הרי זו שמירה בבעלים ופטור.

וכן 'השאיילני ואשאיילך', 'שמור לי ואשאיילך', 'השאיילני ואשמור לך' – כולם נעשו שומרי שכר זה לזה.

א. לפרש"י ועוד ראשונים (רבנו יהונתן, רבנו פרץ ועוד), באלו אין שייכת שמירה בבעלים גם אם

שניהם באותו זמן, שהרי אין בעלי החפץ נשכר בעצמו לעשות מלאכת השומר או השואל.

ואין כן דעת הרמב"ם (י, ב) והמאירי, כי מ"מ כל אחד נעשה שומר לחברו במה שהשאיילו.

(המשל"מ תמה, הלא בשומר לי ואשאיילך או השאיילני ואשמור לך אין בעלי החפץ שומרים כלל. ולכאור' צ"ל

בדעת הרמב"ם שעצם ההשאלה היא המלאכה שעושה לשומר. ובכס"מ צדד לדחוק בדעת הרמב"ם כרש"י).

ב. נראה מסוגית הגמרא שכל שחייב לחברו לפורעו, ואמר לו שמור לי ואפרעך – אין זה אלא

שומר חנם [שלכך שמירת אנשי החבורה על גלימת האופה בתורו – שמירת חנם היא, כמבואר במעשה

שבגמרא]. ואולם אם לא היה חובו לזמן (מסוים) ואמר לו שמור לי ואפרעך – הרי זה שומר שכר

(מאירי).

ב. 'שמור לי', והלה אמר: 'הנח לפני' – שומר חנם (משנה). 'הנח לפניך' – אינו לא שומר חנם ולא שומר

שכר (רב הונא). 'הנח' סתם – ספק.

א. מספק הולכים לקולא, שפטור ואינו שומר (עפ"י רי"ף רמב"ם (שכירות ב, ח) רשב"א; חו"מ רצא, ב.

ורעק"א העיר על סתימת לשון הפוסקים דמשמע שאינו שומר כלל, והרי אין זה אלא ספק, ופעמים קולת הנתבע

שהוא שומר, יעו"ש. ושמא כיון שמשפק אינו חייב לשומר, שוב אין כאן קבלת שמירה מודא"י.

ובגמרא מבואר שמדובר בשוק, אבל בחצרו – תלוי הדבר במחלוקת רבי ורבנן לענין קבלת

- שמירה מנזקי בעה"ב. ונחלקו הפוסקים אם הלכה כרבי או כחכמים (עפ"י סמ"ע וש"ך שם).
- יש אומרים (שו"ת הרא"ש, מובא בטור וברמ"א) שבדרך וכד', מקום שאינו משומר, גם ב'הנח' סתם – ודאי קבל שמירה עליו.
- ב. יש אומרים שאינו נעשה שומר להתחייב באחריות אלא בקנין, כגון שהניחו בד' אמותיו בסיטמא, או שהכיש הבהמה והוציאה מבית בעליה (ער"ן ורשב"א). יש אומרים שאף בלא קנין נתחייב (עתוס' צט סע"א).

דף פב

- קצט. א. המלוה את חברו על המשכון – איזו אחריות מוטלת עליו בשמירת המשכון?
ב. האם מותר להשכיר משכונו של עני לאחרים, כדי לפחות מן החוב?

א. המלוה על המשכון נעשה עליו שומר שכו. כן סתמה משנתנו (פ). ואמרו בגמרא שזוהי דעת רבי עקיבא, אבל לדברי רבי אליעזר דינו כשומר חנם.

ופירשו בגמרא מחלוקתם שמדובר במשכנו בשעת הלואה [שכן משמע לשון 'הלואה על המשכון'], והכל סוברים שאין בקבלת המשכון קבלת אחריות והסכמה על פקיעת החוב אם ייפסד המשכון [דלא כשמואל], ומחלוקתם במלוה הצריך למשכון (רש"י: שצריך להשתמש בו. ר"ח: שאינו רוצה להלוות בלא משכון), האם הוא כשומר שכו מפני המצוה, או כיון שלוקח המשכון לתועלתו, אין לקחתה 'מצוה'.

כן אמרו לדעת רב יוסף ששומר אבידה הריהו כשומר שכו משום המצוה, אבל לרבה החולק וסובר ששומר אבידה כשומר חנם, לפרש"י נחלקו בסברא זו עצמה ר"א ורע"ק, האם שכו מצוה מחשיבתו כשומר שכו אם לאו [ורבה כרע"ק]. והריטב"א פירש שרבה יאמר שבאבידה הכל מודים ששומר חנם הוא, ובמשכון סובר רע"ק שהואיל ולגוביינא תופסו לכך נעשה עליו כשומר שכו.

ולפירוש התוס', רבה מפרש מחלוקתם בדינו של שמואל, בין במשכון השוה כנגד כל החוב בין ששוה מקצתו; האם מפסיד הכל באבידת המשכון או בגניבתו [אבל לא באונסין], אם לאו. משכון שניטל שלא בשעת הלואה – קוננו לדברי הכל, כדברי רבי יצחק בעל חוב קונה משכון, וחייב באחריותו.

א. לפרש"י וראב"ד (שכירות י, א ובהגהותיו על המאור ובהדושי קד.) ומאירי (ע' להלן קד.) חייב אף באחריות אונסין (וכן הכריע הש"ך להוכיח מכמה פוסקים. וע' גם בפנ"י גטין לו.). ולרב האי גאון ר"ח רי"ף רמב"ם תוס' רמב"ן וריטב"א: חייב רק באחריות גניבה ואבידה [באותה הנאה שיכול לקדש ולקנות במשכון זה, וכן שמרויח בכך שלא תשמטנו שביעית ושאינו נעשה מטלטלין אצל בני הלווה כשמת, שהוא כשלו לענין דברים אלו, הגם שאין כל ההנאה שלו כשואל].

גם אם ננקוט שקנין זה אינו מחייב באונסין אלא כשומר שכו, וגם אם ננקוט שבכל משכון דין המלוה עליו כשומר שכו [כרב יוסף], נפקא מינה במה שקוננו, שאם הוא ביד הלווה [כגון שהחזיר לו עבותו] ומת הלווה – אין המשכון נידון כמטלטלין ביד היתומים אלא המלוה נוטלו (מאירי עפ"י גמרא קיד:).

ב. משמע מלשון רש"י, וכ"ה ברמב"ן וריטב"א, ש'שלא בשעת הלואה' היינו כשנטל המשכון בהגיע זמן הפרעון.